

**ΜΜΕ, κοινή γνώμη & Μετανάστες.
Σχέσεις φόβου;**

Γιάννη Πανούση
Καθηγητή Εγκληματολογίας
Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ
Πανεπιστημίου Αθηνών

Η κοινωνία των μαζών και το άτομο με την ψευδή συνείδηση διαπλάθονται μέσα από τη σημασιοδότηση λέξεων, εικόνων και γεγονότων που αποκτούν ιδιαίτερη κοινωνική σημασία και προσδιορίζουν κάθε φορά το κοινωνικά αποδεκτό ή κατακριτέο. Τα ΜΜΕ δεν είναι ο καθρέφτης της πραγματικότητας αλλά δομούν μια άλλη «πραγματικότητα» με στόχο την (υπο-)λανθάνουσα πίεση προς τον αναγνώστη να «κατανοήσει» τον κόσμο κατά έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Έτσι η πρόσληψη, η στάση, η μη-ανεκτικότητα του διαφορετικού, του ξένου, του «άλλου» δεν είναι ίδια σε κάθε επιμέρους ομάδα διότι πολλές φορές δεν επηρεάζεται μόνον από την ταυτότητά τους αλλά και από την ένταση της αρνητικής προβολής των χαρακτηριστικών τους από τα ΜΜΕ (που συνεχίζουν να είναι οι κύριες -αν όχι οι αποκλειστικές- πηγές πληροφόρησης της κοινής γνώμης γύρω από τα ζητήματα των μεταναστών).

Κοινό στοιχείο «των άλλων» είναι η εθνικότητά τους από την οποία προκύπτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (συνήθως αρνητικά) τα οποία γενικευόμενα απροσωποποιούν τον κάθε μετανάστη.

Εθνικοί εχθροί, εγκληματίες, μαφιόζοι, δόλιοι, απειλητικοί, ταραξίες είναι ορισμένα μόνον από «τα κοσμητικά επίθετα» με τα οποία συνοδεύουν οι εφημερίδες τους Εβραίους, Βαλκάνιους, Ρωσοπόντιους, Τούρκους, Τσιγγάνους κ.λπ.

Η ταύτιση -μέσω των κατασκευών από τα ΜΜΕ- του μετανάστη ή με τον Κλέφτη/ Δολοφόνο ή με τον Τρομοκράτη, η δαιμονοποίηση, η στερεοτυπική αναπαράσταση, ο ηθικός πανικός, η ακύρωση του δικού τους λόγου, η αντιπαράθεση του ευγενικού Έλληνα οικογενειάρχη με τον ύποπτο και επικίνδυνο αλλοδαπό κάνουν την εμφάνισή τους ακόμα και σε

προοδευτικά έντυπα.

Ομοιογενής διαχείριση στο όνομα της ομογενοποίησης;

Οι μετανάστες αποκτούν -συνήθως μέσω των Media- μια *κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα*, αρνητικά νοηματοδοτημένη, άτυπη μεν αλλά με κρίσιμη *επικοινωνιακή ισχύ*. Η ταυτότητα και η ετερότητα γίνονται αντικείμενο επικοινωνιακών μύθων και η *κατασκευή της εγκυρότητας* αποπροσανατολίζει κατά περίπτωση/ περίπτωση.

Ο τηλεοπτικός λόγος που αναφέρεται στους μετανάστες συνιστά μια γκριζα ζώνη ανάμεσα στην πραγματικότητα και τις εθνοκεντρικές κορώνες. Η μιντιακή εικόνα του μετανάστη είναι ένα είδωλο που αντί να διευκολύνει τη δημιουργία δια-ταυτοτήτων, ενισχύει τις αντιθέσεις και διαφορές ή και οξύνει τις τραυματικές μνήμες του παρελθόντος.

Η συνεχής, αποσπασματική και προκατειλημμένη *σύγκριση* του μετανάστη με το επίπεδο της χώρας υποδοχής γίνεται εκ του πονηρού με αποτέλεσμα οι σχέσεις «ξένων-Κράτους» να κινούνται πάντοτε στο πεδίο των εκατέρωθεν υποψιών.

Η εθνικιστική ρητορική και ο λόγος του μίσους δεν αναδεικνύουν ένα ηθικό λάθος αλλά μια επικίνδυνη άγνοια της πολιτικής και ιστορικής συγκυρίας.

Διαπιστώνουμε μια κρίση του Διαφωτισμού που σοβεί και στην *ένοχη συνείδηση* των σύγχρονων διανοουμένων κι εκφράζεται στα φοβικά Media, τα οποία συμπράττουν σε μια «*οργανωμένη επιχείρηση αθωότητας*».

Μπορεί στη χώρα μας να μην έχει αναπτυχθεί μια *φυλετικοποίηση (racia - lisation) της μετανάστευσης* τούτο όμως δεν σημαίνει ότι είμαστε έτοιμοι να αναγνωρίσουμε στους ξένους αστικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα γι' αυτό και τους αφήνουμε για καιρό σε μια *νομική* (και πραγματική) *κατάσταση εντός/ εκτός*.

Αρνούμενοι όμως στους άλλους το δικαίωμα να υπάρχουν αποδεχόμαστε -εκτός των άλλων- και τους κινδύνους κάποιοι άλλοι να μη θέλουν να υπάρχουμε (ούτε) εμείς.

Χρειάζονται *θετικά μέτρα / θετικές διακρίσεις (affirmative action)* για την ένταξη. Μέτρα που δεν θα προκύψουν μέσα από γραφειοκρατικές διαδικασίες αλλά από την ειλικρινή διαπραγμάτευση με τους ίδιους τους μετανάστες. Οι ίσες ευκαιρίες συμμετοχής συνιστούν μια καλή αρχή για να ξεπεραστούν οι ρατσιστικές συμπεριφορές ακόμα και των κρατικών φορέων. Το ίδιο ισχύει αν συγκροτούσε η Βουλή μια Μόνιμη Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και των διακρίσεων η οποία θα κατέθετε ετήσια έκθεση και προτάσεις. Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη είναι θετικός, αλλά δεν αφορά στις μεγάλες πολιτικές αποφάσεις.

Τα νομικά και πολιτικά μέτρα άλλοτε κρύβουν κι άλλοτε αποκαλύπτουν την ανάγκη να μας διέπει «το δίκαιο του αίματος» απέναντι στους πάσης φύσεως «βάρβαρους». Το να «έσαι» όμως δεν ταυτίζεται ούτε με το «γεννήθηκες» ούτε με το «υφίστασαι».

Εκτός από τις μισαλλοδοξίες, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα έχουν παρεισφρήσει και δηλητηριάζουν ακόμα περισσότερο το κλίμα, τα ΜΜΕ του μίσους, του φανατισμού, των διαχωριστικών γραμμών, της προπαγάνδας, οι *διανοούμενοι* των ιστορικών συμψηφισμών και των δι-εκδικήσεων και οι *πολιτικοί* των οξύνσεων και των ακροτήτων.

Η δημοκρατία, ο πολιτισμός, η αλληλεγγύη έχουν καλύτερο δρόμο να μας δείξουν. Αρκεί να μη φοβηθούμε ακόμα κι αυτά.

Καθηγητής Γιάννης Πανούσης